

بالا: هالکی در غرب رودس (یونان) یکی از ۱۲ جزیره کوچک مدیترانه‌ای است که برای حل مسائل اکولوژیکی خود با برنامه انسان و کره زیست یونسکو همکاری دارد. چپ: جزیره سالیئا، در مجمع‌الجزایر آیولی، یکی از مناطقی است که برنامه «انسان و کره زیست» یونسکو پژوهش‌های مربوط به اکولوژی و چگونگی استفاده از جزایر کوچک را در آنجا انجام می‌دهد.

نمونه‌ای از هزار

راهزنها، انگلها و جمعیت

از انگور تاکستانهای سالیئا نوع خاصی مشروب بنام مالیزی تولید میشد که در انگلستان مصرف زیادی داشت. این تجارت سودآور به تاک‌تشانان اجازه میداد تا زمین‌های خود را بازخرد نمایند. در سال ۱۸۶۰ جمعیت سالیئا به ۸۰۰۰ نفر بالغ گردید که اکثریت آن تاک‌تشان، مولد و صادرکننده شراب بود. بدبختانه در اواخر قرن نوزدهم تاکستانهای سالیئا تحت تأثیر انگلی بنام فیلوکسرا یا شته مو بنابودی گرائید. مردم جزیره با محروم شدن از این تنها درآمد خود و نیز نداشتن ذخیره‌ای برای تأمین معاش و بازسازی تاکستانها دسته‌دسته سمت آرژانتین، ایالات متحده و کمی بعد به استرالیا مهاجرت کردند. نتیجه این شد که بعد از گذشت زمانی نه چندان زیاد جمعیت سالیئا از ۸۰۰۰ نفر به ۲۰۰۰ سکنه کاهش یافت. با اینکه قبل از جنگ دوم جهانی تاکستانها مجدداً احیاء شد همین اواخر بود که جمعیت جزیره از مرز ۲۳۰۰ نفر گذشت. بنابراین دوران خوشی سالیئا شصت سالی بیشتر نپائید. افزایش سریع جمعیت این جزیره ناشی از شرایط خاص و بویژه وجود یک تجارت پرسود در آنجا بود. از طرف دیگر تهاجم شته ضددرختان مو آنرا به سرعت از سکنه خالی نمود. فقدان تضمینات درازمدت و لازم برای دلگرم شدن و بازسازی تاکستانها سکنه را به ترک وطن و در برخی موارد بریدن از خانواده و روی آوری به سمت سرزمینی دست‌نخورده و دور سوق داده است. وابستگی سالیئا به تنها محصول خود - انگور - هم موجب افزایش سریع جمعیت جزیره و هم زمینه‌ای بود که با یک حادثه مهاجرت ناگهانی ساکنین را در پی داشت. این یک نمونه تکان‌دهنده از خطری است که جزیره‌ای کوچک و متکی به اقتصاد تک‌محصولی را همواره تهدید می‌نماید. ■

جزایر کوچک، همه جا در جهان، روزگار فشار سرسام‌آور جمعیت را در پیش رو دارند، این ازدیاد جمعیت ناشی از عوامل غیرارادی و یا اقتصاد تک‌محصولی است که تابع حوادث و بوالهوسی بازار است.

راهزنها، دریائی و انگلها عوامل عمده تلخی‌ها و ناگواریهای جزیره سالیئا می‌باشند. سالیئا جزیره‌ایست در شمال سیسیل و جزئی از مجمع‌الجزایری که پیدایش آن معلول انباشت ماسه‌های بادی است.

قرن‌ها بود که سالیئا و سایر جزایر وابسته به این مجمع‌الجزایر به استثنای جزیره لیباری که با دژها و استحکامات حفاظت می‌شد به علت تهدیدات راهزنان دریائی فاقد سکنه بودند.

لیباری نیز با همه تجهیزات خود در سال ۱۵۴۴ در اثر هجوم بربرها به سرگردگی بربر مشهور خیرالدین در محاصره‌ای وحشتناک و تاریخی فرو رفت در اثر این هجوم حدود ۹۰۰۰ نفر یعنی تقریباً نیمی از کل ساکنین به اسارت گرفته شدند و سرانجام جزیره تسلیم شد.

سالیئا عملی سکنه ماند تا سرانجام نساوگانهای فرانسوی و بریتانیائی حوزه نفوذ خود را تا مدیترانه بسط دادند و نهایتاً دخالت دریاسالار نلسون به راهزنی در این جزیره پایان داد.

با این حال از آغاز قرن هیجدهم در حالی که قدرت راهزنها به افول میرفت نظام کلیسایی که صاحب زمین‌های زیادی بود با شرایط مناسبی شروع به اجاره دادن زمین‌ها به تعداد زیادی از مقاطعه‌کاران جزء نمود.

این اقدام موجب ورود تعداد زیادی مهاجر از سراسر مجمع‌الجزایر و همچنین مهاجرت افرادی از جنوا، ناپل و سیسیل به سالیئا شد. اینان دهقانان بدون زمینی بودند که می‌آمدند تا بکار تاک‌نشانی بر روی تراسهائی مشغول شوند که خاک آنها آتشفشانی و در ارتفاع ۹۰۰ متری از سطح دریا قرار گرفته بودند.

۱۵ - حفاظت، جزایر کوچک غالباً اکوسیستمهای نادر و شکننده‌ای تشکیل می‌دهند. بسیاری از این اکوسیستمها به علت فقدان سیاست حفاظتی مورد تهدید قرار گرفته‌اند. وارد کردن انواع گیاهان و جانوران غیر بومی خطر فوق‌العاده‌ای است که گیا و زیبای محلی را تهدید می‌کند.

۱۶ - اکوسیستمهای دریایی و ساحلی، غالباً ساحل نروتمندترین ناحیه جزیره است، اما بهره‌برداری بی‌قاعدۀ جهانگردی و صنعتی از آن خسارت‌های جبران‌ناپذیری ایجاد می‌کنند. جمعیت وابسته به فعالیت‌های معدنی و جنگلی در نواحی ساحلی خسارات عظیمی به بار می‌آورند، به طوری که محیط دریایی بعضی از جزایر کوهستانی اقیانوس آرام شرقی را به کلی آشفته ساخته‌اند.

۱۷ - صید، صید جزایر حاره‌ای و مدیترانه‌ای غالباً بمعده شرکتهای کوچک است. صادرات محصولات صید شده در منطقه حاره اغلب با مشکلات ذخیره و تجارت روبروست.

۱۸ - کشاورزی، نظام کشت ساکنان جزایر از تأمین نیازهای محلی به کشت تجارتمندی و صادراتی تحول یافته است. کاهش تقاضای نیشکر و نارگیل به اقتصاد بعضی از جزایر ضربه سختی وارد کرده است.

۱۹ - صنعت، محدودیت بازار جزیره مانع بزرگی در راه توسعه صنعتی است. با وجود این برای محصولات نیمه کارخانه‌ای که ارزش اضافی زیادی دارند چشم‌اندازهای روشنی وجود دارد.

۲۰ - جهانگردی و سایر خدمات، اقلیم و دریا مهمترین جاذبه جزایر به شمار می‌روند. اما صنایع توریستی به سرمایه‌گذارهای فوق‌العاده نیاز دارد. استفاده نظامی از جزایر و اشغال نقاط استراتژیک، اثر اقتصادی مشابهی با اقتصاد جهانگردی دارد. ■

